

PLYNNOŚĆ FINANSOWA JAKO KRYTERIUM OCENY DZIAŁANOŚCI PRZEDSIĘBIORSTWA

© Oleszko-Kurzyna B., 2017

W gospodarce rynkowej zachowanie płynności finansowej ma ogromne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania i rozwoju każdego przedsiębiorstwa. Dlatego badanie i ocena płynności finansowej należy do najistotniejszych zadań zarządzających przedsiębiorstwem. Celem artykułu jest ukazanie płynności finansowej w kontekście możliwości jej wykorzystania w ocenie działalności przedsiębiorstwa. Szczególną uwagę zwrócono na trudności jednoznacznej interpretacji samego pojęcia i oceny płynności finansowej oraz wskazanie różnych stanów płynności finansowej i ich potencjalnego oddziaływania na sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa.

In the market economy, ensuring financial liquidity is vital for the proper functioning and development of each company. Therefore, testing and assessment of financial liquidity is one of the most important tasks in company management. This article aims to show that the financial liquidity can be used in the company's assessment. Particular attention is paid to the difficulties regarding the interpretation of the concept "financial liquidity" and its assessment as well as presenting different types of financial liquidity and its potential impacts on the economic and financial condition of the company.

Wprowadzenie. Płynność finansowa to podstawowy czynnik determinujący bezpieczne funkcjonowanie przedsiębiorstwa na rynku. Jej poziom odzwierciedla efektywność gospodarowania i sytuację finansową podmiotów gospodarczych, dlatego nazywana jest popularnie barometrem kondycji finansowej firmy. Dzięki tym walorom, a także ze względu na duże zapotrzebowanie w otoczeniu przedsiębiorstwa na informacje (akcjonariusze, banki, dostawcy, odbiorcy), ocena płynności finansowej coraz częściej zaliczana jest do podstawowych funkcji zarządzania przedsiębiorstwem.

Dzięki zachowaniu płynności finansowej można optymalnie wykorzystać posiadane przez przedsiębiorstwo środki i znacznie zwiększyć jego wypracowany zysk. Co więcej, płynność finansowa przedsiębiorstwa bywa niekiedy ważniejsza od samego zysku. Zdarza się, że nieregulowanie zobowiązań w terminie prowadzi przedsiębiorstwo do upadłości. Zatem płynność to jedna z podstawowych miar efektywności ekonomicznej jednostki gospodarczej, która charakteryzuje zdolność przedsiębiorstwa do pozyskiwania środków płatniczych. Należy podkreślić, że zachowanie płynności finansowej jest podstawą do utrzymania ciągłości procesów gospodarczych w przedsiębiorstwie [4, s. 81]. Praktyka gospodarcza pokazuje, że przedsiębiorstwa, mimo dostatecznej rentowności, często bankrutują, w sytuacji gdy tracą płynność finansową [3, s. 58].

Popyt na płynność zgłaszają wszystkie podmioty, które funkcjonują w warunkach gospodarki rynkowej. W krótkim okresie głównym celem przedsiębiorstwa powinno być utrzymanie bieżącej płynności, ponieważ decyduje to o przetrwaniu tego podmiotu na rynku. Jak już wspomniano, utrata płynności finansowej może grozić bankructwem, gdyż prowadzi do obniżenia zaufania banków, a tym samym ograniczenia dostępu do kredytów bankowych. Słabnie także dostęp do kredytu kupieckiego, kontrahenci bojąc się o terminowość zapłaty wymagają płatności gotówkowej [5, s. 35]. W konsekwencji podmiot gospodarczy traci klientów, kontrahentów, rynki zbytu a także swoją pozycję, a to z kolei wpływa na obniżenie poziomu osiągniętych zysków oraz wartości rynkowej tego podmiotu [5, s. 38].

Podstawowym źródłem płynności finansowej jest zysk netto powiększony o amortyzację, inaczej określany nadwyżką finansową. W sytuacji jej braku lub niewystarczającej ilości, przedsiębiorstwo jest zmuszone uruchomić inne źródła płynności finansowej. Niektóre źródła płynności finansowej związane są

z dopływem gotówki do podmiotu gospodarczego, inne z kolei wiążą się z rezygnacją wpływów gotówkowych. Przy wyborze poszczególnych źródeł płynności należy pamiętać, że charakteryzują się one określonym kosztem oraz czasem niezbędnym do uruchomienia, co w efekcie przekłada się na wyniki podmiotu gospodarczego.

Bez względu na to, czy płynność finansowa jest rozpatrywana w perspektywie krótkoterminowej czy długoterminowej, w zarządzaniu płynnością dążyć należy do synchronizacji, co do terminów oraz wartości strumieni pieniężnych zasilających podmiot gospodarczy, a także strumieni z niego wypływających. Zarządzanie płynnością finansową to obecnie jeden z ważniejszych elementów bieżącego kierowania, którego celem jest efektywne działanie przedsiębiorstwa w długim okresie.

1. Problem definiowania i oceny płynności finansowej. Płynność finansowa jest pojęciem obejmującym swym zakresem tematycznym wiele płaszczyzn działalności przedsiębiorstwa. Dlatego samo pojęcie płynności finansowej nie jest jednoznaczne i może być różnie rozumiane. Liczne definicje obrazują różny punkt widzenia, akcentując przy tym inny aspekt płynności. Należy tu wyróżnić aspekt majątkowy oraz aspekt majątkowo-kapitałowy [1, s. 11]. Płynność finansowa w aspekcie majątkowym definiowana jest jako zdolność zamiany aktywów na środki pieniężne w jak najkrótszym czasie oraz bez utraty wartości tych aktywów. Łatwość, z jaką przedsiębiorstwo może uzyskać te dodatkowe zasoby gotówki stanowi o skali płynności finansowej [2, s. 9]. Istotna jest tu możliwość zamiany przez jednostkę gospodarczą posiadanych aktywów na gotówkę. Należy podkreślić, że majątek podmiotów gospodarczych charakteryzuje się zróżnicowanym stopniem płynności, dlatego przyjęty układ aktywów w bilansie wynika z kryterium stopnia płynności.

Z kolei w aspekcie majątkowo-kapitałowym płynność finansowa to zdolność podmiotu gospodarczego do terminowego wywiązywania się z krótkoterminowych zobowiązań. W tym przypadku jest ona rozumiana jako «wypłacalność» przedsiębiorstwa. Ten aspekt dotyczy wzajemnych relacji pomiędzy majątkiem, który stanowi zabezpieczenie spłaty zobowiązania w terminie, a zobowiązaniami, które go finansują. Inaczej mówiąc, aspekt majątkowo-kapitałowy płynności finansowej wskazuje, że w ocenie płynności należy wziąć pod uwagę, poza wysokim stopniem płynności aktywów, również wysoką wymagalność bieżących zobowiązań. Obserwujemy tu ścisłą zależność pomiędzy płynnością aktywów a zdolnością przedsiębiorstwa do spłaty zobowiązań [1, s. 12]. Zdolność podmiotu gospodarczego do bieżącego regulowania zobowiązań krótkoterminowych uzależniona jest m.in. od ilości zaangażowanych środków w najpłynniejsze aktywa (gotówka oraz krótkoterminowe papiery wartościowe). Im więcej przedsiębiorstwo utrzymuje aktywów płynnych tym większa jest jego zdolność regulowania zobowiązań bieżących w terminie. Należy jednak zauważyć, że niski poziom nadwyżek aktywów płynnych nie oznacza, iż w firmie występują problemy związane z bieżącym regulowaniem zobowiązań [6, s.83].

Wymienione podejścia do płynności finansowej mają charakter statyczny, opierają się bowiem na aktywach i zobowiązaniach, które posiada przedsiębiorstwo w danym momencie. Jednak ten sposób pomiaru płynności finansowej w praktyce okazuje się niewystarczający. Obrazuje on poziom płynności w danym momencie, na który sporządzono sprawozdanie finansowe. Dlatego zasadne jest by wnioski z takiej analizy uzupełnić o dynamiczną ocenę płynności. W analizie dynamicznej wykorzystuje się sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cash flow), które zostało wprowadzone do praktyki gospodarczej ustawą o rachunkowości [12]. Ukazuje ono uzyskane i wydatkowane środki pieniężne z działalności operacyjnej, inwestycyjnej i finansowej [3, s. 7]. Zastosowanie mają tu wskaźniki finansowe obrazujące gospodarke pieniężną przedsiębiorstwa: wskaźniki wydajności gotówkowej i wskaźniki wystarczalności gotówkowej.

Wskaźniki wydajności gotówkowej przedstawiają, w jakiej relacji pozostaje gotówka operacyjna do obrotu i zysku, generowanego przez ten obrót, oraz do majątku przedsiębiorstwa. Pokazuje zatem jaka jest efektywność gotówkowa prowadzonej działalności. Z kolei wskaźniki wystarczalności gotówkowej informują one o tym, czy generowana w działalności podstawowej gotówka jest odpowiednio duża w relacji do wydatków i zobowiązań przedsiębiorstwa. Inaczej mówiąc, pokazuje jaka jest zdolność generowania środków z działalności operacyjnej na pokrycie różnych potrzeb płatniczych w zakresie pozostałych rodzajów działalności. Porównanie w czasie osiągniętych wskaźników pozwala na wyciągnięcie wniosków co do zmian w bieżącym sterowaniu finansami przedsiębiorstwa, a porównanie w ujęciu branżowym pokazuje pozycję tego podmiotu na rynku [3, s. 23].

Różna interpretacja pojęcia płynności finansowej powoduje niejednoznaczność jej oceny i trudności w formułowanych wniosków. Przykładowo płynność finansowa może oznaczać:

- oznaczać dodatni stan środków pieniężnych,
- właściwość składnika aktywów do zamiany w środki płatnicze,
- stosunek pokrycia składnikami majątku firmy zobowiązań,
- zdolność przedsiębiorstw do realizacji w każdym momencie oraz bez ograniczeń swoich zobowiązań pieniężnych – tzw. zdolność płatnicza [5, s. 366].

Wieloznaczność pojęcia płynności finansowej powoduje, że w literaturze ekonomicznej wyróżniane są różne rodzaje płynności finansowej, m.in.: finansowa, płatnicza, majątkowa, operacyjna, perspektywiczna, dynamiczna, statyczna, jednostkowa [5, s. 368].

Płynność finansowa jest często utożsamiana z terminem wypłacalności, jednak pojęcia te nie są tożsame. Płynność finansowa ukazuje zdolność podmiotu gospodarczego do regulowania zobowiązań bieżących w terminie, natomiast wypłacalność odnosi się do zdolności firmy do terminowego pokrycia wszystkich posiadanych długów, także tych wymagalnych w dłuższym terminie. A zatem wypłacalność determinuje funkcjonowanie przedsiębiorstwa w długim terminie [5, s. 370].

2. Źródła i kryteria oceny płynności finansowej. Podstawowym źródłem płynności finansowej jest zysk netto powiększony o amortyzację, inaczej określany nadwyżką finansową. W sytuacji jej braku lub niewystarczającej ilości, przedsiębiorstwo jest zmuszone uruchomić inne źródła płynności finansowej. Poszczególne źródła płynności wymagają określonych kosztów oraz czasu na uruchomienie. Wybór źródła płynności bezpośrednio oddziałuje na wyniki podmiotu gospodarczego. Przyjmuje się, że w „normalnych warunkach” firma powinna pokrywać swoje wydatki bieżące z gotówki wpływającej na bieżąco z prowadzonej działalności operacyjnej, ewentualnie może wykorzystać zgromadzone w przeszłości zasoby pochodzące z najbardziej płynnych aktywów (gotówki oraz krótkoterminowych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu, uwalniać gotówkę zaangażowaną w kapitale obrotowym netto czy też zaciągać krótkoterminowy kredyt). W sytuacji gdy powyższe źródła są niedostępne należy podjąć działania, które pozwolą zwiększyć płynność finansową w jak najkrótszym czasie. Możliwe jest to np. poprzez rezygnację bądź przełożenie terminów wcześniej zaplanowanych wydatków kapitałowych bądź też wypłaty dywidend, o ile jest to możliwe. Alternatywne sposoby szybkiego zwiększenia płynności finansowej np. poprzez zwiększenie kapitału własnego, sprzedaż aktywów, czy w drodze zaciągnięcia długoterminowego kredytu są dyskusyjne i nie zawsze zasadne [6, s. 84].

Zgodnie z definicją, za podstawowe kryterium oceny płynności finansowej można przyjąć stopień pokrycia w danym momencie zobowiązań bieżących aktywami przedsiębiorstwa, które stosunkowo szybko mogą być zamienione na gotówkę. Warunek ten spełniają aktywa obrotowe, a w szczególności ich najbardziej płynne składniki, tj. krótkoterminowe aktywa finansowe i aktywa pieniężne. Tak więc w badaniu statycznego ujęcia płynności finansowej korzysta się ze wskaźników płynności, które określone są jako stopnie płynności:

- płynność finansowa I stopnia – gotówkowa,
- płynność finansowa II stopnia – szybka,
- płynność finansowa III stopnia – bieżąca [2, s. 43].

Obliczone wskaźniki płynności porównuje się z danymi okresu poprzedniego, wskaźnikami innych przedsiębiorstw z branży oraz tzw. standardami (wartościami normatywnymi) przyjętymi w praktyce gospodarczej. Poziom płynności I stopnia powinien być niski, bowiem zasoby kapitału gotówkowego powinny być jak najniższe. Tylko kapitał zaangażowany w obrocie przynosi zysk. Przyjmuje się, że wielkość wskaźnika płynności szybkiej powyżej 1 wskazuje na nieprodukcyjne gromadzenie środków pieniężnych na rachunkach bankowych oraz występowanie wysokiego stanu należności. Sytuacja przeciwna wskazuje na niedostateczne wyposażenie przedsiębiorstwa w środki płynne, zabezpieczające spłatę zobowiązań. Natomiast bieżąca płynność finansowa powinna wahać się w granicach 1,5-2,0. Z uwagi na rozbieżności czasowe pomiędzy terminami płatności zobowiązań, a uzyskiwanymi wpływami z działalności, środki obrotowe powinny bez problemu pokrywać bieżące zobowiązania. Jednak zbyt wysoka

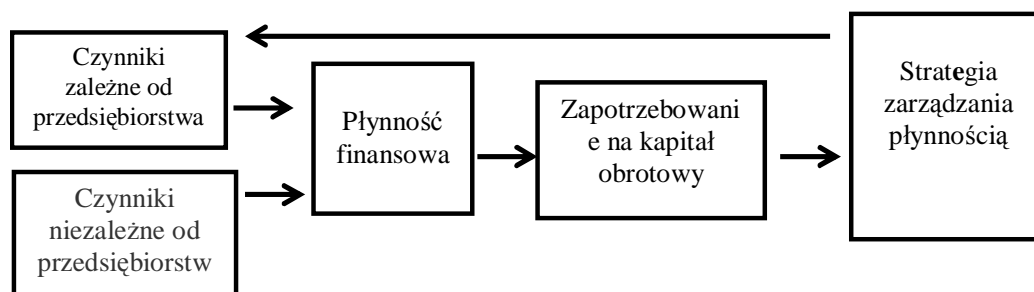
wartość tego wskaźnika może wskazywać na nadmierną płynność, co z kolei może mieć niekorzystny wpływ na rentowność firmy. Za korzystną sytuację dla przedsiębiorstwa należy uznać taką, w której różnica między wskaźnikami II i III stopnia płynności nie jest zbyt duża, oznacza to bowiem efektywne gospodarowanie kapitałami zaangażowanymi w zapasach [11, s. 343].

Analiza płynności przy wykorzystaniu wskaźników ogranicza się do wyboru i obliczenia pewnego zestawu wskaźników na podstawie zawartości bilansu. Należy jednak pamiętać, że wskaźniki płynności finansowej cechują się szeregiem słabości w ocenie płynności finansowej przedsiębiorstw. Jednym z najważniejszych zastrzeżeń co do metody obliczania wskaźnika bieżącej płynności finansowej jest brak zgodności pomiędzy rynkową, a księgową wartością kapitału obrotowego. Dzieje się tak, dlatego że majątek obrotowy jest brany pod uwagę po koszcie historycznym, który często różni się od wielkości rynkowej [3, s. 63].

Analizując płynność finansową, należy mieć na uwadze fakt, że w zależności od zastosowanego kryterium oceny możliwe jest wyciągnięcie różnorodnych, czasami przeciwstawnych wniosków. Wynika to z braku funkcjonowania powszechnie uznawanej syntetycznej i tym samym uniwersalnej miary oceny płynności, uwzględniającej wielowymiarowy charakter tego zjawiska. Niedokładność liczonych wskaźników płynności finansowej stanowi istotny problem w prawidłowej ocenie skutecznego zarządzania finansami przedsiębiorstwa. Nieprawidłowości związane ze źle policzonymi wskaźnikami można eliminować poprzez odpowiednie skorygowanie tych wskaźników [2, s. 48]. W literaturze przedmiotu przedstawione są różne podejścia i sposoby korygowania wskaźników płynności. M. Sierpińska i D. Wędzki proponują korektę kapitału obrotowego dla potrzeb ustalenia wskaźników płynności pod kątem: stopnia rozporządzania poszczególnymi składnikami majątku; jego rynkowej wyceny oraz określania rozmiarów potencjalnych wpływów gotówkowych z konwersji tego kapitału na gotówkę [3, s. 62]. Korekta majątku obrotowego ma na celu wyłączenie z obiegu składników trudnych. Rozpoznanie tych składników w przedsiębiorstwie jest możliwe dzięki bardzo dokładnemu badaniu i systematycznej obserwacji aktywów obrotowych. Ustalenie skorygowanego wskaźnika płynności finansowej i wynikających z niego relacji pomaga w sterowaniu płynnością finansową. Warunkiem koniecznym przy wyliczaniu tego wskaźnika jest dobra znajomość pozaksięgowych aspektów funkcjonowania przedsiębiorstwa, a w szczególności rynkowej wartości majątku obrotowego [3, s. 62].

3. Czynniki kształtujące płynność finansową przedsiębiorstwa – cechy płynności finansowej.

Każde przedsiębiorstwo, niezależnie od fazy cyklu koniunkturalnego, stara się dążyć do zapewnienia płynności finansowej [9, s. 28]. Na zachowanie lub utratę płynności finansowej ma wpływ wiele czynników. Część z nich to czynniki zewnętrzne, na które przedsiębiorstwa nie mają wpływu (czynniki makroekonomiczne, czynniki branżowe). Jednak zdecydowana większość to czynniki zależne od jednostki prowadzącej działalność gospodarczą, są to tzw. czynniki mikroekonomiczne [7, s. 89]. D. Wędzki dodatkowo każdą z tych grup dzieli na czynniki wpływające na wszystkie składniki kapitału oraz wpływające tylko na wybrane składniki kapitału [10, s. 71]. Pomędzy czynnikami zależnymi zachodzi pewna korelacja, która oddziałuje bezpośrednio na płynność finansową. Przejawem może być oddziaływanie na strukturę kapitału obrotowego, co obrazuje zależność przedstawiona na rysunku.

Zależność pomiędzy czynnikami kształtującymi płynność finansową a strategią zarządzania płynnością

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: D. Wędzki, Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003, s.71

Posiadanie przez przedsiębiorstwo odpowiedniej płynności finansowej związane jest z harmonizowaniem aktywów obrotowych, zwłaszcza gotówki i papierów wartościowych z wymagalnymi zobowiązaniami i utrzymywanie ich optymalnych wartości [8, s. 21]. Dla zapewnienia płynności finansowej przedsiębiorstwa istotne jest także określenie czynników najczęściej jej zagrażających bowiem umożliwia to skoncentrowanie się na występujących zagrożeniach, a także pozwala podjąć próby ich wyeliminowania [5, s. 52].

W przedsiębiorstwie mogą wystąpić trzy sytuacje w zakresie płynności finansowej. I tak, płynność finansowa może wykazywać stan prawidłowy, może występować nadwyżka lub niedobór płynności. Każdy z wymienionych stanów jest zjawiskiem normalnym w funkcjonowaniu podmiotu gospodarczego i może być konsekwencją przyjętej strategii płynności finansowej. Chociaż często zdarza się, że nieprzewidziane zdarzenia zakłócają realizację strategii [5, s. 40]. Cechy poszczególnych stanów płynności finansowej pokazuje tabela 1.

Cechy płynności finansowej

Stan płynności	Cechy płynności finansowej	
Dobra płynność finansowa	<ul style="list-style-type: none"> – Elastyczność w zarządzaniu finansami – Stałe korzystanie z opustów stosowanych przez dostawców (skonto) – Możliwość przedterminowej spłaty kredytów wyżej oprocentowanych – Brak ryzyka utraty wiarygodności – Wygospodarowanie dodatkowych zysków 	
Niedobór płynności finansowej	<ul style="list-style-type: none"> – Brak elastyczności i uzależnienie od dostawców kapitału w zarządzaniu finansami – Wycofanie się kredytodawców z dalszego kredytowania i wypowiedzianie dotychczasowych kredytów – Ubieganie się o odroczenie terminów wymagalności zobowiązań – Żądanie przez dostawców natychmiastowej zapłaty za dalsze świadczenia – Utrata wiarygodności z dalszymi skutkami – Wysokie koszty związane z pozyskaniem dodatkowych kapitałów 	
Nadwyżka płynności finansowej	Koszty (wady)	Korzyści (zalety)
	<ul style="list-style-type: none"> – Nieefektywne wykorzystanie kapitału – Niski efekt dźwigni finansowej – Niewłaściwa struktura majątku przedsiębiorstwa – Koszty utraconych korzyści w wyniku "zamrażania gotówki" 	<ul style="list-style-type: none"> – Stabilność i równowaga płatnicza (nadwyżka gotówki) – Możliwość zawarcia korzystnych transakcji – Niskie ryzyko finansowe prowadzenia działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. Tokarski, M. Tokarski, M. Mosionek-Schweda, Pomiar i ocena płynności finansowej podmiotu gospodarczego, CeDeWu, Warszawa 2014, s. 39.

Z uwagi na fakt, że w krótkim okresie trudno jest zsynchronizować wpływy oraz wydatki przedsiębiorstwa, normalnym zjawiskiem jest występowanie nadwyżki lub niedoboru płynności finansowej. Natomiast w długim okresie stany nierównowagi mogą być niekorzystne, mogą bowiem doprowadzić do upadłości w sytuacji utraty płynności finansowej lub niewłaściwej struktury majątku w sytuacji nadmiaru płynności finansowej. W przypadku nadwyżki płynności finansowej mogą wystąpić zarówno koszty, jak i korzyści, które wynikają ze związku między płynnością przedsiębiorstwa oraz jego oczekiwaną zyskowością. Nadpłynność oznacza zmniejszenie oczekiwanej rentowności.

Bez względu na to, czy płynność finansowa jest rozpatrywana w perspektywie krótkoterminowej czy długoterminowej, w zarządzaniu płynnością dążyć należy do synchronizacji, co do terminów oraz wartości strumieni pieniężnych zasilających podmiot gospodarczy, a także strumieni z niego wypływających [5, s. 38]. Doskonała synchronizacja w stosunku do wartości wymaga by wartość środków wpływających do firmy w danym terminie była równoważona strumieni wypływających z niej w tym terminie (np. w terminie miesiąca, roku). W literaturze przedmiotu pod terminem „równowaga dochodowa” określa się zdarzenie, w którym przychody pieniężne w określonym momencie są porównywalne z łącznymi

wymagalnymi pieniężnymi zobowiązaniami w tym czasie [6, s. 87]. Zachowanie płynności finansowej możliwe jest za pomocą ograniczenia wydatków do odpowiednich rozmiarów, które wynikają z możliwości płatniczych. Zwiększenie wpływów gotówkowych do podmiotu gospodarczego można osiągnąć za pomocą zwiększenia rozmiarów produkcji, kształtowania właściwej polityki w zakresie należności, szybszej egzekucji należności [1, s. 103].

Utrzymanie płynności finansowej w przedsiębiorstwie jest zdeterminowane w dużym stopniu poziomem i strukturą kapitału obrotowego (aktywów bieżących). W toku bieżącej działalności zarówno struktura, jak i zapotrzebowanie na ten kapitał ulegają dużym wahaniom. Jest to wynikiem wielu decyzji dotyczących bieżącego funkcjonowania przedsiębiorstwa (decyzje o zakupach surowców i materiałów, towarów, sprzedaży wyrobów gotowych, terminów inkasowania należności i regulowania zobowiązań). Zbyt niski poziom kapitału obrotowego grozi utratą płynności finansowej, natomiast zbyt wysoki, może powodować nieuzasadnione dodatkowe koszty pozyskania kapitału finansującego część majątku obrotowego, bądź koszty utraconych możliwości – gdy majątek ten jest finansowany przez kapitał własny [3, s. 73].

Prawidłowe funkcjonowanie oraz rozwój każdego przedsiębiorstwa wymaga zachowania odpowiednich relacji zachodzących w obrębie aktywów oraz pasywów, jak również pomiędzy nimi. Poprawne przestrzeganie wspomnianych relacji służy utrzymaniu równowagi ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa, a wszelkie zakłócenia płynności finansowej dostrzegane są przez otoczenie przedsiębiorstwa i powodują negatywne dla niego konsekwencje.

1. Cicirko T. (red.), *Podstawy zarządzania płynnością finansową przedsiębiorstwa*, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2010; 2. Kusak A., Kowalczyk J., *Płynność finansowa. Analiza i sterowanie*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2004; 3. Sierpińska M., Wędzki D., *Zarządzanie płynnością finansową w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010; 4. Sierpińska M., Jachna T., *Metody podejmowania decyzji finansowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010; 5. Tokarski A., M. Tokarski M., M. Mosionek-Schweda M., *Pomiar i ocena płynności finansowej podmiotu gospodarczego*, CeDeWu, Warszawa 2014; 6. Wawryszuk-Misztal A., *Strategie zarządzania kapitałem obrotowym netto w przedsiębiorstwach*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007; 7. Witczyk A., Golaś Z., *Pojęcie i metody oceny płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Wyd. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poznań 2010; 8. Wojciechowska U., *Płynność finansowa polskich przedsiębiorstw w okresie transformacji gospodarki. Aspekty mikroekonomiczne i makroekonomiczne*, SGH, Warszawa 2001; 9. *Sterowanie płynnością finansową, Poradnik Finansowo-Księgowy «Rachunkowość»*, Wydawnictwo Rachunkowość sp.z.o.o. nr 1, Warszawa 2013; 10. Wędzki D., *Strategie płynności finansowej przedsiębiorstwa*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2003; 11. Walczak M., *Analiza finansowa w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Difin S.A., Warszawa 2007. 12. *Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 roku, (Dz. U. z 2013, poz. 330), z późn. zm.*